

права, м. Запоріжжя, 1-2 березня 2007 року / За заг. Ред. С.М. Тимченко і Т.О. Коломоєць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – 142с.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ФОТОГРАФІЧНІ ТВОРИ

*Макогонова Д.
магістрантка*

*Бабенко В. А.,
к. і. н., доцент*

*ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

XXI століття – це час Інтернету та соціальних мереж, коли у Всесвітню павутину щодня потрапляють тисячі фотографій. Деякі соціальні мережі, такі як Інстаграм, створені на основі ідеї «спілкування за допомогою фото». Кожного дня у відкритому доступі розміщують більш ніж 100 мільйонів фото та відео, які використовуються не тільки для вільного перегляду, але і для піратського користування. Згідно інформації на сайті blog.hubspot.com, цю мережу щоденно використовують близько 500 млн. користувачів[1]. Інстаграм – лише один приклад з півсотні Інтернет-ресурсів, де звичайні люди діляться своєю творчістю. Але ці творчі доробки не мають достатнього захисту та досить часто використовуються з метою чужого заробітку. З появою цифрової фотографії, яку зараз надзвичайно легко зробити через сучасні фотографічні засоби, які є в кожного пересічного громадянина, авторське право зазнає суттєвих порушень. Саме тому, проблема охорони та захисту права інтелектуальної власності на фотографічні твори є надзвичайно актуальною.

На сьогодні наявні безліч статей адвокатів, правознавців, що обговорюють цю важливу тему на сайтах соцмереж. Особливе значення вона має для фотографів, які дуже часто стають жертвами фото-крадіжок. Так, на сайті ms.detector.media, адвокат Аліна Правдиченко розглядає прецедент публікації виданням «Україна молода» фотографії фотокореспондента Максима Дондюка без його відома і дозволу[2]. Надзвичайно важливою

серед інших обговорюваних проблем, є захист авторських прав особи, яка зображена на фотографії та самого фотографа. Адвокат Оксана Бойчук (сайт safir.ua) вказує на низку прав та заборон у використанні фотографій в мережі, щоб пересічні користувачі могли хоча б трохи бути обізнаними у цій сфері[3]. Незважаючи на велику кількість статей, у тому числі наукових публікацій на означену тематику, проблема захисту фотографії, особливо у соцмережах, потребує подальшого вивчення задля розробки дієвого механізму охорони та захисту цього об'єкту права[4,5].

Фотографія, як і інші об'єкти авторського права, це твір, «...результат творчої праці, комплекс ідей, образів, поглядів тощо, незалежно від його призначення, художнього рівня виражений у певній об'єктивній формі»[6]. Закон України «Про авторське право і суміжні права» а також ЦК України включає фотографічні твори до переліку об'єктів авторського права, бо вони мають творчий характер та об'єктивну форму вираження[7]. Згідно зі статтею 2 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, до якої приєдналася Україна, фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії, охороняються як об'єкти авторського права[8].

Існують різні визначення терміну «фотографія», одним з яких є таке: фотографія – це твір, який фіксується на будь якому матеріальному носії (папері, фотоплівці, негативі, позитиві, магнітній стрічці, магнітному диску, компакт-диску, комп'ютерних пристроях для запису зображення в цифровому вигляді тощо) у вигляді зображень (аналогових чи дискретних сигналів, призначених для відтворення або кодування зображення), сприйняття якого можливе візуально на матеріальному носії або за допомогою відповідних технічних засобів.

Фотографії поділяються на художні та науково-технічні (прикладні). Художні фотографії близькі до творів мистецтва, а прикладні (науково-технічні) до наукових творів. У повсякденному житті частіше зустрічається перший вид. Але, для надання правової охорони фотографія має бути

результатом творчої, а не лише механічної діяльності. Як трактує науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України, фотографічні твори набувають правову охорону, як об'єкти авторського права за умови, що композиція, відображення, технічні прийоми та методи зйомки відрізняються оригінальністю і новизною [9, С. 96]. Про новизну та оригінальність може, наприклад, свідчити наявність художньої обробки, спеціально підібране освітлення, ракурс тощо. Зміни фотографічних методів, пов'язані з технічним прогресом, призвели до появи автоматизованих методів обробки фотоматеріалів, що надали автору можливість «приділяти особливу увагу змістовній частині зйомки». Також з'явилися нові види фотографії, такі як: голографічні фото з об'ємним зображенням об'єктів. «Цифрова фотографія надала автору унікальні можливості для творчості, оскільки знятий матеріал міг бути безпосередньо введений у комп'ютер і творчо перероблений: змінений масштаб, колір, додані чи вилучені об'єкти, об'єднані з іншими фотографіями – колажі і т. п.»[9, С. 96].

Авторським правом охороняються фотографії, які є результатом творчої діяльності людини – як оприлюднені, так і не оприлюднені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо). Обсяг прав автора багато в чому залежить від того, що зображено на фото: пейзаж, тварини, люди, інші об'єкти тощо. Цивільний кодекс України містить статтю 308, що передбачає охорону інтересів фізичної особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах, та статтю 433, що, у свою чергу, відносить фотографічні твори до об'єктів авторського права. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, у якому втілено фотографічний твір, не залежать одне від одного[7].

Відповідно до статті 21 Закону «Про авторське право і суміжні права» без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора та джерела запозичення допускається, зокрема, відтворення з метою висвітлення поточних подій

засобами фотографії або кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою[6]. Договори про передачу прав на використання фотографічних творів укладаються в письмовій формі. В усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо). Законодавство України визначає фотографічним творам, як об'єктам авторських прав, відповідний строк охорони прав автора: немайнових – безстроково і майнових – на все життя автора і на 70 років після його смерті.

Фотографія може бути складним синтетичним твором, коли в її створенні беруть участь кілька осіб: сценарист, постановник кадру, фотомоделі, освітлювач тощо. Особливою проблемою є створення фотографії на замовлення (наприклад у фотоательє). Відповідно до статті 430 ЦК України особисті немайнові права інтелектуальної власності, створеної за замовленням, належать творцеві цього об'єкта[7]. Проте у випадках, передбачених законом, окремі немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати замовникові. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать замовникові та творцеві спільно, якщо інше не встановлено договором. Ні фотограф, ні модель в такому випадку не можуть використовувати фотографію без спільної згоди [10].

У разі використання фотографічних творів як елементів веб-дизайну (естетичне оформлення веб-сайтів), а також в інших випадках використання фотографічних творів у цифровому середовищі (зокрема в мережі Інтернет) треба враховувати, що відповідно до статті 15 Закону «Про авторське право і суміжні права» виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти, зокрема, відтворення творів у цифровому середовищі та їх подання до загального відома публіки таким чином, що її

представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця й у будь-який час на їх власний вибір[6].

Як бачимо, для правомірного використання об'єктів авторського права зазначеними вище способами (відтворення, надання доступу) необхідно отримати дозвіл від суб'єктів авторського права. Інформація про управління правами та технічні засоби захисту може міститися в цифрових фотографіях у вигляді цифрових водяних знаків та іншої відкритої або приховуваної інформації. Фотографія може бути розповсюджена без дозволу фізичної особи, яка зображена на ній, якщо це викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб.

Таким чином, радикальні зміни, що відбулися у сучасному світі з появою електронної, цифрової фотографії, призвели до необхідності переосмислення теорії та практики одержання видимих зображень об'єктів на світлочутливих фотографічних матеріалах у міжнародному праві та національному законодавстві. Необхідність врегулювання основних проблем у цій галузі, закріплення більш чіткого визначення самого терміна «фотографія», дадуть можливість уникнути непорозумінь у захисті прав на фотографічні зображення та численних порушень, пов'язаних з використанням цієї категорії об'єктів авторського права. Розв'язанню проблем з використанням фотографій в Інтернет-мережі сприятиме формування у користувачів соцмереж правильного відношення до фотографічного твору, як до об'єкту авторського права та закріплення у суспільстві основних правил щодо використання фотографій: не використовувати зображення та фото без законних на те підстав, особливо в комерційних цілях; використовувати зображення й фото з вільних і безкоштовних бібліотек; пам'ятати про авторське право та вільні публічні ліцензії; посилатися на автора й джерело запозичення, якщо використання підпадає під вільне; творити власні об'єкти авторського права. Обізнаність у даній темі, дотримання цих основних правил, надасть можливість кожному

користувачу випадково не стати тим самим крадієм, правильно і чесно використовувати фото інших авторів.

Список використаних джерел:

1. Lindsay Kolowich «The Ultimate List of Instagram Stats [2019] » – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://blog.hubspot.com/marketing/instagram-stats>
2. Тетяна Гордієнко «Закон є – захисту немає: чому в Україні продовжують красти фотографії» – Електронний ресурс – Режим доступу: https://ms.detector.media/media_law/law/zakon_e_zakhistu_nemaie_chomu_v_ukraini_prodozhuyut_krasti_fotografii/
3. Оксана Бойчук «Порушення авторських прав на фотографію в мережі інтернет. Проблема доказування. (українська)» – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://safir.ua/copyright-infringement-on-a-photo-on-the-internet.html>
4. Абдуліна І.І. Авторське право на фотографічні твори / І.І. Абдуліна // Інтелектуальна власність. – 2002. – № 12. – С. 14–18.;
5. Тимофієнко Л.В. Правова охорона фотографічних творів / Л.В. Тимофієнко // Інтелектуальна власність. – 2002. – № 6. – С. 12–18.;
6. Закон України «Про авторське право і суміжні права» 1994р. – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
7. Цивільний Кодекс України від 13.06.2012 р. – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20120613>
8. Бернська конвенція «Про охорону літературних і художніх творів» 1971р. - Електронний ресурс – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_051

9. Право інтелектуальної власності: Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України/За аг. Ред.. М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 432 с.;

10. Редакція проекту «Правова консультація» «Як захистити авторське право на фотографію?» – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://www.pravoconsult.com.ua/avtors-ke-pravo-na-fotografiyu-zahist/>

ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Мамчич Ю.Р.

*студентка I курсу магістратури,
теплоенергетичний факультет*

Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) України, та його представник ДП «НАЕК «Енергоатом», складає основу функціонування національної економіки, з одного боку забезпечуючи енергією і енергоресурсами всі види економічної діяльності, а також нематеріальну сферу, з іншого – формуючи більшу частину доходів бюджету за рахунок експорту енергоносіїв. Використання його ресурсів без відповідної модернізації, призвело до виникнення низки техніко-економічних проблем, які суттєво впливають на зниження ефективності підприємства. Саме тому гостро постало питання запровадження інноваційної діяльності, яка неможлива без збереження права інтелектуальної власності [3, с. 75]. У сучасних економічних реаліях саме формування інтелектуальної власності є важливим чинником економічного зростання та досягнення конкурентних переваг в умовах інтеграції до ЄС.

В державному підприємстві «НАЕК «Енергоатом» реалізація інноваційних ідей відбувається в рамках відкритої моделі інноваційного процесу, яка передбачає його взаємодію з іншими учасниками інноваційного простору – вузами, науковими організаціями, інноваційними компаніями. Цілями такої співпраці можуть бути як розробка інноваційних проектів, так і їх реалізація та подальша комерціалізація.